

УДК 330.142

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/10.26>**Юдіна С.В.**доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри фінансів та обліку,
Дніпровський державний технічний університет**Пірогов С.О.**аспірант,
Дніпровський державний технічний університет

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА СИСТЕМА ГЕНЕРАЦІЇ ЗНАНЬ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано інвестиції у знання в Україні та порівняно з країнами ОЕСР у цілому. Проаналізовано кількість закладів вищої освіти та кількість осіб, прийнятих на навчання до закладів вищої освіти в Україні в динаміці за 1990–2018 рр. Зазначено, що вимірювання цінності знань шляхом підрахунку відображає справжню вартість вироблених знань. Зазначено, що реальна вартість знання, значна частина якого є суспільним, визначається попитом на нього. Проаналізовано кількість працівників, задіяних у виконанні науково-дослідних робіт, та порівняно з відповідними даними країн ЄС. Проаналізовано кількість молоді, яка бере участь у міжнародних освітніх переміщеннях. Визначено, що такі тенденції можуть негативно позначитися на ефективному використанні інтелектуального капіталу, що забезпечує фундацію нового технологічного й господарського укладу національної економіки, та створенні умов для формування нової економіки.

Ключові слова: заклади вищої освіти, система генерації знань, науково-дослідні роботи, освітні переміщення, інтелектуальний капітал.

Постановка проблеми. Система генерації знань в Україні має бути спроможною гнучко реагувати на нові світові тенденції й потреби національної економіки та суспільства, забезпечувати тісну взаємодію між сферою фундаментальних, прикладних досліджень і сектором вищої освіти, а також ефективно здійснювати комерціалізацію нових технологічних рішень.

Проблеми системи генерації знань Україні лежать у площині всієї системи організаційно-інституційних перетворень шляхом реалізації стратегії реформування й забезпечення результативності впливу на економічне зростання.

Досягнення конкурентоспроможності системи генерації знань вимагає вирішення цілого комплексу завдань, включаючи підвищення якості кадрового потенціалу, реструктуризацію мережі організацій, радикальне підвищення ефективності витрат коштів, що виділяються на підтримку науки, нарощування дослідницького потенціалу на ключових напрямках.

Вплив безпосередньо системи генерації знань на прискорення процесу реформування всієї наукової сфери та інноваційний розвиток повинен усвідомлюватися через створення реально діючої національної інноваційної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням становлення економіки знань присвячено праці Ю. Бажала, Є. Баранова, П. Бубенка, З. Герасимчук, П. Гусева, О. Жихор, Н. Куцай, М. Козоріз, М. Макарова, Є. Маскайкіна, Ю. Полякової, Т. Смовженко, Л. Федулової та ін.

Але разом із тим необхідно зауважити, що сьогодні не існує єдиних підходів до оцінювання

системи генерації знань, що дали б змогу оцінити рівень розвитку інтелектуально-інноваційної системи в Україні.

Мета статті полягає у розробленні основних елементів підходу до оцінювання рівня розвитку системи генерації знань та ефективного використання інтелектуального капіталу в сучасних умовах в Україні

Виклад основного матеріалу. Науковцям відома залежність між обсягом фінансування науки та темпами розвитку економіки. Частка витрат на науку у ВВП в Україні становить менше 1%, що нижче порогового рівня технологічної безпеки (1,5%) [1, с. 96].

На агрегованому рівні в країнах ОЕСР у цілому інвестиції в знання, підраховані як сума всіх витрат на НДДКР, вищу освіту і програмне забезпечення, становили наприкінці 1990-х років 4,7% ВВП, а якщо включати витрати на всі рівні освіти, то трохи більше 10%, тоді як інвестиції в основний капітал становили 21% ВВП країн ОЕСР. Протягом 1990-х років інвестиції у знання в країнах ОЕСР у цілому зростали швидше (3,4% проти 2,2% росту інвестицій в основний капітал), однак у низці розвинених країн спостерігалася зворотна тенденція [2, с. 44].

Якщо порівнювати фінансування науково-дослідних робіт у країнах із розвинутою економікою, то можна зазначити, що воно становить 3,5% ВВП і навіть більше. Є думка, що обсяг фінансування не може бути нижчим за 2% ВВП. Зрозуміло, що для країн, які розвиваються та мають в абсолютному вимірі ВВП нижчий, аніж

у розвинутих країнах, такі показники фінансування науково-дослідних робіт є замалими, бо в абсолютному розмірі цих коштів буде недостатньо, щоб конкурувати в глобальному світі своїми інноваційними досягненнями.

Тому для країн, де ВВП має низькі значення, для швидкого інноваційного зростання потрібні інші показники, значно вищі.

Дані, що навів Світовий банк, свідчать, що майже 85% сукупно світові інвестиції у науково-дослідні розробки вкладають країни – члени ОЕСР, ще 11% вкладають Індія, Китай, Бразилія та технологічно розвинуті країни Східної Азії і тільки 4% припадає на інші країни світу, в тому числі й Україну [3, с. 44]. Ці дані свідчать про суттєве відставання нашої країни за цими показниками.

У табл. 1 наведено дані щодо структури фінансування наукових та науково-технічних робіт у нашій країні. Аналіз цієї таблиці показав, що поступово у структурі фінансування дещо зростає питома вага державного фінансування (5,25% у 2018 р. проти 0,43% у 2000 р.), що є позитивною тенденцією. Частка фінансування з іноземних джерел – близько 1% у 2018 р. проти 7,58% у 2000 р., тобто іноземні інвестори не вкладають кошти в науково-дослідні роботи в Україні.

Це свідчить про те, що іноземні держави зацікавлені у відтоку «мізків» з України, а не розвитку вітчизняної науки. Окрім того, через соціально-економічну нестабільність ураховують значні ризики через відповідну якість цих досліджень та отримання відповідних результатів узагалі.

Окрім того, необхідно враховувати й інші чинники небезпеки за такими напрямками.

По-перше, чим більше українська наука генерує знання за кошти іноземців, тим більше потік цього знання за кордон, тобто існує небезпека і прихованого «відтоку мізків».

Українське ж законодавство, на жаль, не передбачає працевлаштування іноземних студентів, від чого, на нашу думку, наша держава втрачає талановитих іноземців.

Згідно з чинним законодавством, після закінчення українського вищого навчального закладу випускники-іноземці мають залишити територію нашої країни, якщо вони позбавлені законних підстав для подальшого перебування. Тобто іноземна молодь після завершення навчання у країні виїжджає, й українська молодь разом із нею, бо хоче працевлаштуватися в інших країнах Заходу. У результаті наше суспільство втрачає, передусім, молодих, підприємливих, освічених людей – найцінніший національний (і не тільки) ресурс. У 2009 р. понад 200 українських вищих навчальних закладів здійснювали підготовку 43 тис зарубіжних студентів зі 133-х країн світу, що дало змогу заробити 80 млн. доларів США, а також забезпечити роботою 4 тис викладачів [4].

Таблиця 1
Кількість закладів вищої освіти в Україні в динаміці за 1990–2018 рр.

Роки	Кількість ЗВО, од.	
	Коледжі, технікуми, училища	Університети, академії, інститути
1990/91	742	149
1991/92	754	156
1992/93	753	158
1993/94	754	159
1994/95	778	232
1995/96	782	255
1996/97	790	274
1997/98	660	280
1998/99	653	298
1999/00	658	313
2000/01	664	315
2001/02	665	318
2002/03	667	330
2003/04	670	339
2004/05	619	347
2005/06	606	345
2006/07	570	350
2007/08	553	351
2008/09	528	353
2009/10	511	350
2010/11	505	349
2011/12	501	345
2012/13	489	334
2013/14	478	325
2014/15	387	277
2015/16	371	288
2016/17	370	287
2017/18	372	289
2018/19	370	282

За словами заступника директора Українського державного центру міжнародної освіти О. Сулими, станом на 1 січня 2018 р. в Україні навчалось 66310 іноземних здобувачів вищої освіти, а в 2017 р. – 64 тис іноземців, із них 30% – громадяни пострадянських держав [5].

У табл. 1 наведено кількість закладів вищої освіти в Україні в динаміці за 1990–2018 рр.

Дані табл. 1 свідчать про те, що на протязі аналізованого періоду кількість коледжів, технікумів, училищ зменшувалася (із 742 у 1990 р. до 370 у 2018 р.), а кількість університетів, академії, інститутів зростала (зі 149 у 1990 р. до 282 у 2018 р.).

Аналогічні тенденції простежуються з кількістю осіб, прийнятих на навчання до закладів вищої освіти. У табл. 2 наведено кількість осіб, прийнятих на навчання в Україні, у динаміці за 1990–2018 рр.

Проте стрімке зростання кількості ВНЗ на тлі спадаючих темпів випуску фахівців суперечить

Таблиця 2

Кількість осіб, прийнятих на навчання до закладів вищої освіти

Роки	Кількість осіб, прийнятих на навчання до ЗВО, тис осіб		Кількість осіб, випущених із ЗВО, тис осіб		Кількість аспірантів, осіб	Кількість докторантів, осіб
	коледжі, технікуми, училища	університети, академії, інститути	коледжі, технікуми, училища	університети, академії, інститути		
1990	241.0	174.5	228.7	136.9	13374	...
1991	237.5	173.7	223.0	137.0	13596	503
1992	212.6	170.4	199.8	144.1	13992	592
1993	198.9	170.0	198.0	153.5	14816	765
1994	194.0	198.0	204.3	149.0	15643	927
1995	188.8	206.8	191.2	147.9	17464	1105
1996	183.4	221.5	185.8	155.7	19227	1197
1997	166.2	264.7	162.2	186.7	20645	1233
1998	164.9	290.1	156.9	214.3	21766	1247
1999	170.1	300.4	156.0	240.3	22300	1187
2000	190.1	346.4	148.6	273.6	23295	1131
2001	201.2	387.1	147.5	312.8	24256	1106
2002	203.7	408.6	155.5	356.7	25288	1166
2003	202.5	432.5	162.8	416.6	27106	1220
2004	182.2	475.2	148.2	316.2	28412	1271
2005	169.2	503.0	142.7	372.4	29866	1315
2006	151.2	507.7	137.9	413.6	31293	1373
2007	142.5	491.2	134.3	468.4	32497	1418
2008	114.4	425.2	118.1	505.2	33344	1476
2009	93.4	370.5	114.8	527.3	34115	1463
2010	129.1	392.0	111.0	543.7	34653	1561
2011	105.1	314.5	96.7	529.8	34192	1631
2012	99.8	341.3	92.2	520.7	33640	1814
2013	93.9	348.0	91.2	485.1	31482	1831
2014	69.5	291.6	79.1	405.4	27622	1759
2015	63.2	259.9	73.4	374.0	28487	1821
2016	60.6	253.2	68.0	318.7	25963	1792
2017	59.1	264.4	61.2	359.9	24786	1646
2018	53.5	256.8	55.5	357.4	22829	1145

Джерело: [6]

здоровому глузду і свідчить про часткове перетворення системи освіти на бізнес. Переломним роком у вищій освіті можна вважати 1995/1996 н.р., саме тоді на території України функціонувало 1 037 ВНЗ, з яких 926 були державними. У наступні роки почала зростати кількість недержавних закладів та збільшуватися частка студентів, які навчалися на платній основі. Розвиток платного навчання став наслідком недостатнього бюджетного фінансування вищої освіти [7, с. 230].

Але слід зазначити, що вимірювання цінності знань шляхом підрахунку витрат держави на науку не відображає справжньої вартості вироблених знань. На нашу думку, реальна вартість знання, значна частина якого є суспільним, визначається попитом на нього.

Сьогодні існує чотири сектори діяльності, що відображаються у державній статистиці: державний, підприємницький, сектор вищої освіти та приватний неприбутковий.

Упродовж 2018 р. наукові дослідження і розробки в Україні виконували 950 організацій, 48,1% з яких належали до державного сектору економіки, 37,0% – до підприємницького, 14,9% – до вищої освіти [8].

Кадровий потенціал науки завжди був сильним боком нашої держави і протягом багатьох років визначав місце України серед провідних європейських країн за чисельністю науковців.

Інформацію щодо кількості працівників, задіяних у виконанні науково-дослідних робіт, за категоріями персоналу наведено в табл. 3.

За даними табл. 3, у 2018 р. частка виконавців НДР (дослідників, техніків і допоміжного персоналу) у загальній кількості зайнятого населення становила 0,54%, у тому числі дослідників – 0,35%.

Кількість докторів наук у загальній кількості становила 7,4% у 2017 р. та 8% у 2018 р. Кількість докторів наук – жінок майже в чотири рази менше.

Кількість кандидатів наук (докторів філософії) у загальній кількості становила 20,4% у 2017 р. та 21,3% у 2018 р. Кількість кандидатів наук – жінок майже у два рази менше [8].

За даними Євростату, у 2016 р. найвищою частка виконавців НДР (дослідників, техніків і допоміжного персоналу) у загальній кількості зайнятого населення була в Данії (3,18%, у тому числі дослідників – 2,2%), Фінляндії (3,04%, у тому числі дослідників – 2,26%), Великій Британії (2,29%, у тому числі дослідників – 1,68%) та Нідерландах (2,28%, у тому числі дослідників – 1,39%); найнижчою – у Румунії (0,54%, у тому числі дослідників – 0,34%), на Кіпрі (0,87%, у тому числі дослідників – 0,62%), Болгарії (1,09%, у тому числі дослідників – 0,71%) та Польщі (1,08%, у тому числі дослідників – 0,83%) [8].

Більше половини загальної кількості докторів наук та докторів філософії (кандидатів наук), які здійснювали наукові дослідження і розробки, працювали в організаціях державного сектору економіки, 35% – вищої освіти, 5% – підприємницького сектору [8].

Як уже зазначалося, у 2018 р. 46,9% дослідників становили жінки, з яких 2,1% мали науковий ступінь доктора наук і 10% – доктора філософії (кандидата наук). Вищою за середню була питома вага дослідників-жінок у галузі суспільних (65,8%), медичних (65,2%) та гуманітарних (60,3%) наук, нижчою – у галузі технічних наук (34,1%) [8].

Наведені дані дають змогу дійти висновку, що процес динамічного розвитку інтелектуального капіталу орієнтований у часі, з плином якого вихідні початкові умови і параметри розвитку системи суттєво змінюються.

Проблема полягає у тому, що однобічне захоплення впровадженням ринкових засад призвело до необґрунтованої втрати значних можливостей, які Україна мала на початку реформувань для успішного розвитку своєї економіки, зокрема в науково-технологічній сфері [9, с. 58].

Після набуття державою незалежності спостерігається стрімкий розвиток мережі закладів, що здійснюють підготовку наукових кадрів.

Від часу приєднання України до Болонського процесу щороку зростає кількість молоді, яка бере участь у міжнародних освітніх переміщеннях, які переважно носять тимчасовий, нерегульований характер.

Так, майже у три рази зросла кількість українських студентів, які за останні сім років поїхали здобувати вищу освіту за кордон. Про це на відкритті Національної програми стажувань у центральних органах виконавчої влади повідомив С. Кубів (на той час міністр економічного розвитку). Він заявив, що з 2009 по 2016 р. кількість українських студентів за кордоном зросла на 186% і становила приблизно 70 тис осіб [10].

За результатами дослідження Інституту суспільних відносин, проведеного серед українських студентів у Польщі, повернення в Україну обмірковує тільки 7% респондентів. Понад 30% анкетованих після закінчення навчання планує їхати далі у західні країни Європейського Союзу. Анкетовані визнали, що на їхнє рішення впливає не якість навчання, а менші витрати на життя порівняно з іншими країнами євроспільноти, а також добра пропозиція стипендій та можливість безкоштовного здобуття вищої освіти.

Опитані українці найчастіше навчаються на гуманітарних спеціальностях, вони вибирають соціальні науки, а також правознавство та менеджмент. Набагато рідше українські студенти вивчають природничі та точні науки [10].

У цьому процесі висока вірогідність того, що значна частка найкращих студентів, які здобули різноманітні гранти на закордонне навчання, не повернуться на батьківщину, а отже, існує загроза втрати національного інтелектуального потенціалу.

Висновки. Утвердження позиції України в системі світових економічних відносин залежить, насамперед, від ефективного використання інтелектуального капіталу, що забезпечує фундацію нового технологічного й господарського укладу

Таблиця 3

Кількість працівників, задіяних у виконанні науково-дослідних робіт в Україні

	Кількість працівників, осіб		Із загальної кількості працівників – жінки	
	2017	2018	2017	2018
Дослідники	59392	57630	26533	25780
Техніки	9144	8553	5368	4994
Допоміжний персонал	25738	21945	12272	10549
Усього	94274	88128	44173	41323
У відсотках	100	100	46,9	46,9
Із загальної кількості мають науковий ступінь доктора наук	6942	7043	1883	1884
У відсотках	7,4	8,0	2,0	2,1
Доктора філософії (кандидата наук)	19219	18806	9030	8837
У відсотках	20,4	21,3	9,6	10,0

національної економіки та створення умов для формування нової економіки. Водночас результати аналізу показали, що Україна у цілому відстає від країн ОЕСР за показником інвестицій у знання.

Співставлення темпів зростання кількості ВНЗ та спадаючих темпів випуску фахівців дало змогу дійти висновку про часткове перетворення системи освіти на бізнес.

Кадровий потенціал науки залишається сильним боком нашої держави, хоча також намітилися тенденції до відставання від провідних європейських країн за чисельністю науковців.

Намітилися негативні тенденції до зростання навчання українських студентів за кордоном та можливого їх неповернення у країну. Тобто існує загроза втрати національного інтелектуального потенціалу.

Вищезначені проблеми безпосередньо впливають на систему генерації знань та зумовлюють необхідність прискорення процесу реформування всієї наукової сфери та інноваційний розвиток через створення реально діючої національної інноваційної системи та сучасної системи отримання та розповсюдження знань.

Список використаних джерел:

1. Ленчук Е.Б. Проблеми формування інноваційної моделі розвитку в Росії і Україні. *Економіка і прогнозування*. 2009. № 1. С. 90–98.
2. Шевчук О.Б. Інформаційний капітал: його сутність і види. *Економічна теорія*. 2005. № 2. С. 41–48.
3. Гончаров Ю., Касич А. Науковий потенціал як фактор розвитку інноваційно-інвестиційної системи України. *Економіка України*. 2007. № 3. С. 42–51.
4. Доповідь міністра І. Вакарчука на розширеній підсумковій колегії Міністерства освіти і науки України «Мета реформ у вищій школі – якість і доступність освіти» (2 квітня 2009 р.). URL : http://www.mon.gov.ua/main.php?guery=newstp/2009_1/13_0/46 (дата звернення: 29.01.2020).
5. Щороку зростає кількість студентів з іноземних країн, які бажають здобувати вищу освіту в Україні. 2018. URL : <https://press.unian.ua/press/10144736-shchoroku-zrostaie-kilkist-inozemnih-studentiv-yaki-hochut-zdobuvati-vishchu-osvitu-v-ukrajini-video.html> (дата звернення: 29.01.2020).
6. Заклади вищої освіти. 2019. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (дата звернення: 31.01.2020).
7. Шпильовий І.М., Шпильова Ю.Б. Український аспект доступності вищої освіти. *Наука й економіка*. 2009. № 4(16). Т. 2. С. 230–235.
8. Наукові дослідження і розробки у 2018 році. 2019. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ni/arh_ndr_u.html (дата звернення: 31.01.2020).
9. Федулова Л. Напрямок підвищення результативності наукової сфери в Україні. *Економіст*. 2005. № 5. С. 58–61.
10. За 7 років кількість українських студентів за кордоном зросла майже втричі. 2019. URL : <https://pon.org.ua/novyny/6442-za-7-rokv-klkst-ukrayinskih-studentiv-za-kordonom-zroslo-majzhe-utrich.html> (дата звернення: 30.01.2020).

References:

1. Lenchuk E.B. (2009). Problemy formirovaniya ynnovatsyonnoy modely razvytiya v Rosyy u Ukrainy [Problems of forming an innovative development model in Russia and Ukraine]. *Ekonomika i prohozuvannia*. no. 1. pp. 90–98.
2. Shevchuk O.B. (2005). Informatsijnyj kapital: joho sutnist' i vydy [Information capital: its essence and types]. *Ekonomichna teoriia*, no. 2, pp. 41–48.
3. Honcharov Yu. (2007). Naukovyj potentsial iak faktor rozvytku innovatsijno-investytsijnoi systemy Ukrainy [Scientific potential as a factor of development of the innovation-investment system of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*. no. 3, pp. 42–51.
4. Dopovid' Ministra I. Vakarchuka na rozshyrenij pidsumkovij kolehii Ministerstva osvity i nauky Ukrainy (2 kvitnia 2009) «Meta reform u vyschij shkoli - iakist' i dostupnist' osvity» [The goal of reforms in higher education is the quality and accessibility of education]. URL: http://vww.mon.gov.ua/main.php?guery=nevstp/2009_1/13_0/46 (accessed 29 January 2020).
5. Schoroku zrostaie kil'kist' studentiv z inozemnykh krainy, iaki bazhaiut' zdobuvaty vyschu osvitu v Ukraini. (2018). [The number of students from foreign countries who wish to study in Ukraine is increasing every year]. URL: <https://press.unian.ua/press/10144736-shchoroku-zrostaie-kilkist-inozemnih-studentiv-yaki-hochut-zdobuvati-vishchu-osvitu-v-ukrajini-video.html> (accessed 29 January 2020).
6. Zaklady vyschoi osvity (2019) [Higher education institutions]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (accessed 31 January 2020).
7. Shpyl'ovyj I. M. (2009). Ukrains'kyj aspekt dostupnosti vyschoi osvity. [The Ukrainian aspect of higher education accessibility]. *Nauka j ekonomika*. no. 4(16), T. 2, pp. 230–235.
8. Naukovi doslidzhennia i rozrobky u 2018 rotsi (2019). [Research and development in 2018]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ni/arh_ndr_u.html (accessed 31 January 2020).
9. Fedulova L. (2005). Napriamky pidvyschennia rezul'tatyvnosti naukovoi sfery v Ukraini. [Directions of increasing the efficiency of the scientific sphere in Ukraine]. *Ekonomist*.no. 5, pp. 58–61.
10. Za 7 rokiv kil'kist' ukrains'kykh studentiv za kordonom zroslo majzhe utrychi (2019). [In 7 years the number of Ukrainian students abroad has almost tripled]. URL: <https://pon.org.ua/novyny/6442-za-7-rokv-klkst-ukrayinskih-studentiv-za-kordonom-zroslo-majzhe-utrich.html> (accessed 30 January 2020).

Yudina Svitlana, Pirogov Sergey
Dniprovsky State Technical University

EFFECTIVE USE OF INTELLECTUAL CAPITAL AND KNOWLEDGE GENERATION SYSTEM IN UKRAINE

The relevance of the topic is due to the fact that the knowledge generation system in Ukraine should be able to respond flexibly to the new global trends and needs of the national economy and society, to ensure close interaction between the sphere of basic, applied research and the higher education sector, as well as to effectively commercialize new technological solutions. The purpose of the article is to develop the basic elements of the approach to assessing the level of development of the system of knowledge generation and efficient use of intellectual capital in the current conditions in Ukraine. To achieve this goal, the following tasks were solved: analyzed in Ukraine and in comparison with OECD countries as a whole investment in knowledge; the number of higher education institutions and the number of persons admitted to higher education institutions in Ukraine in the dynamics for the years 1990–2018 are analyzed; the number of employees involved in carrying out research work and compared with relevant EU countries data is analyzed; the number of young people participating in international educational displacements is analyzed; identified trends that may adversely affect the effective use of intellectual capital in Ukraine. The scientific novelty of the obtained results is the further development of the basic elements of the approach to assessing the level of development of the system of knowledge generation, namely analyzing the development and functioning of the system and identifying trends. According to the results of the research, it was concluded that Ukraine's position in the system of world economic relations depends, first of all, on the effective use of intellectual capital, which provides the foundation for a new technological and economic structure of the national economy and creation of conditions for the formation of a new economy. At the same time, the results of the analysis showed that Ukraine is generally lagging behind the OECD countries in terms of investment in knowledge. It is stated that certain problems directly influence the system of knowledge generation and make it necessary to accelerate the process of reforming the whole scientific sphere and innovative development by creating a real national innovation system and a modern system of knowledge acquisition and dissemination.

Key words: higher education institutions, knowledge generation system, research, educational displacement, intellectual capital.

JEL classification: I21, O30, O31.